

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ТА ДЕТЕКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 343.13:343.98:343.9.02(477)(045)
DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2026-1-17-9>

Пупинін Олександр Миколайович,

аспірант кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки
Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної
поліції імені Е. О. Дідоренка

(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5690-6552>

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНИХ ЗАКУПОК ПРИ ДОКУМЕНТУВАННІ ПРОТИПРАВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ ОБ'ЄДНАНЬ

У статті проведено ґрунтовний аналіз наукової розробленості проблем застосування оперативної закупки як ефективного засобу документування протиправної діяльності організованих злочинних об'єднань. Встановлено, що специфіка документування саме організованих злочинних об'єднань залишається недостатньо вивченою, що засвідчує актуальність роботи. Виявлено низку системних проблем, які перешкоджають ефективній боротьбі з організованими злочинними групами. Доведено необхідність перегляду та коригування рекомендацій щодо застосування оперативних закупок у протидії організованій злочинності.

Ключові слова: кримінальне провадження, негласні слідчі (розшукові) дії, контроль за вчиненням злочину, оперативна закупка, докази.

Постановка проблеми. Злочинність була та залишається одним з визначальних факторів, що загрожує національній безпеці України. У базовому Законі України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» під організованою злочинністю розуміється – «сукупність кримінальних правопорушень, що вчиняються у зв'язку зі створенням та діяльністю організованих злочинних угруповань». Основою метою боротьби з такою злочинністю визначено: «встановлення контролю над організованою злочинністю, її локалізація, нейтралізація та ліквідація; усунення причин і умов існування» [1].

В юридичній літературі обґрунтовано наголошується, що «ліквідація спеціалізованих підрозділів МВС України по боротьбі з організованою злочинністю (12 лютого 2015 ліквідовано УБОЗ) та подальше несистемне реформування новостворених органів в структурі Національної поліції, призвели до втрати дієвих методик і навичок документування протиправної діяльності організованих злочинних груп та злочинних об'єднань» [2, с. 68]. Це стосується передусім оперативно-розшукового напрямку, включно з методами організації роботи зі збирання, перевірки та оцінки доказів у кримінальних провадженнях.

Така ситуація надала організованій злочинності нові можливості, сприяючи поступовому розширенню її незаконної діяльності та трансформації структури й сфери впливу. В умовах широкомасштабного збройного вторгнення РФ організована злочинність посилила свій багатовекторний деструктивний вплив, що проявляється від руйнування економічного потенціалу до підриву соціальної стабільності, обороноздатності держави та завдання шкоди національній безпеці.

Відповідно до положень аналітичного звіту Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC) щодо ситуації в Україні під час воєнного стану, з лютого 2022 року фіксується формування сталих напрямів протиправної діяльності організованої злочинності, зокрема: виробництва та збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів; онлайн-шахрайств; незаконного обігу зброї, бойових припасів, вибухових речовин; економічної злочинності; торгівлі людьми; сприяння незаконному перетину державного кордону [3].

Відсутність системного підходу щодо протидії організованій злочинності, застаріле та розбалансоване нормативно-правове забезпечення, недосконалість процедур моніторингу криміногенної ситуації, брак кон-

солідованої методології оцінки загроз, використання застарілих форм і методів боротьби, а також неналежний рівень взаємодії слідчих та оперативних підрозділів під час документування протиправних дій та використання отриманих результатів у кримінальному процесуальному доказуванні, призводить до загострення проблем, пов'язаних з організованою злочинністю, та низької ефективності боротьби з нею [4, с. 47].

Вищевикладене засвідчує нагальну потребу в розробці нових та оновленні існуючих науково-обґрунтованих рекомендацій щодо документування протиправної діяльності організованих злочинних об'єднань, де одним з дієвих заходів, які довели свою ефективність на практиці, зокрема стосовно документування фактів збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових речовин тощо є оперативна закупка. Тема наукової роботи відповідає тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок (п. 13), затверджених наказом МВС України від 21.05.2024 № 326.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Не викликає сумніву те, що теоретичною основою для формування правових та організаційно-тактичних засад проведення оперативних закупок при документуванні протиправної діяльності організованих злочинних об'єднань є вивчення та аналіз наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних учених.

Проведення подібного аналізу, на думку С.О. Павленка, «надасть можливість з'ясувати найвагоміші з поміж них, що стали теоретичним підґрунтям предмета дослідження, з одного боку, й акцентувати на проблемних питаннях, що залишилися поза межами дослідження таких вчених» [5, с. 107].

Вагомий внесок у розробку теоретичних і прикладних проблем проведення оперативної закупки при документуванні протиправної діяльності організованих злочинних груп та злочинних організацій зробили В.П. Мороз, К.О. Чаплинський, М.Г. Богуславський, М.О. Волошина, які в рамках монографічного дослідження провели «ґрунтовний аналіз організованої злочинності; визначили сучасний стан протидії організованої злочинності та виокремили перспективні напрями її подолання» [6]. У дисертаційних дослідженнях Є.В. Горбця, Г.В. Головіна, Т.І. Гука, В.В. Комашка розроблено та удосконалено теоретичні та практичні положення контролю за вчиненням злочину. Однак проблематика організації та проведення оперативних закупок, як ефективного засобу документування протиправної діяльності організованих злочинних об'єднань залишається поза увагою учених, що засвідчує актуальність та практичну значущість поточного дослідження, яке має на меті заповнити цю нішу, надавши правоохоронним органам чіткі науково обґрунтовані рекомендації щодо застосування оперативних закупок у боротьбі з організованою злочинністю.

Метою статті є аналіз теоретичних та прикладних досліджень, присвячених проведенню оперативної закупки як оперативно-розшукового заходу та окремої форми контролю за вчиненням злочину, виявлення недоліків у розробці організаційно-тактичних засад підготовки та проведення оперативної закупки саме при документуванні протиправної діяльності організованих злочинних об'єднань для підвищення загальної ефективності кримінального провадження.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що організаційно-правові засади проведення оперативних закупок в механізмі документування протиправної

діяльності слід віднести до міжгалузевої сукупності наукових знань, яка об'єднує в собі окремі елементи науки управління, оперативно-розшукової діяльності, кримінального процесу, криміналістики тощо, а отже їх проблемні питання були і залишаються предметом дослідження вчених різних галузей знань. У рамках нашого дослідження особливий інтерес становлять праці науковців у галузі оперативно-розшукової діяльності та кримінального процесу, в яких розкривається проблематика проведення оперативних закупок.

Аналізуючи наукові праці оперативно-розшукового спрямування в розглядуваній сфері слід виокремити наукові напрацювання, що стосуються висвітлення загальних питань протидії злочинності, включаючи організовані її форми, а також праці пов'язані із висвітленням організації роботи оперативних підрозділів правоохоронних органів та характеристикою окремих заходів, що проводяться в рамках оперативно-розшукової діяльності.

Слід погодитись із твердженням про те, що на сьогодні оперативно-розшукова діяльність (далі – ОРД) та кримінальний процес – це два взаємопов'язані, але окремі види державно-правової діяльності. Це дві форми діяльності, які хоч і мають різний правовий режим, за своєю сутністю пов'язані з процесом збору інформації та слідчими діями.

До прийняття Кримінального процесуального кодексу України 2012 року (далі – КПК 2012 року) ОРД переважно розглядалася як окремий різновид юридичної діяльності, що є допоміжним щодо кримінальної процесуальної діяльності, а її результати могли бути використані для реалізації цілей кримінального провадження [7, с. 230]. У КПК 2012 року з'явився новий процесуальний інститут негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД), який увібрав у себе певні риси й завдання оперативно-розшукових дій, результати проведення яких є самостійними доказами у кримінальному провадженні.

Науковці, зокрема Е.Ф. Іскендеров та М.М. Погорельський, зауважують, що виявлення та документування ознак злочинів, особливо вчинених організованими злочинними угрупованнями, яким притаманні професіоналізм та транснаціональний характер, можливе лише за допомогою таємних засобів, до яких належать оперативно-розшукові заходи (далі – ОРЗ). При цьому вчені окремо зазначають, що правова невизначеність поняття ОРЗ та відсутність їх чіткого законодавчого переліку у базовому Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» негативно впливає на правозастосовний процес. Це створює значні проблеми при: використанні матеріалів ОРД, здобутих під час проведення ОРЗ у досудовому розслідуванні чи судовому розгляді; здійсненні прокурорського нагляду та судового контролю за ОРД; поновленні прав громадян, порушених незаконним провадженням ОРЗ [8, с. 20].

С.В. Томин, досліджуючи питання застосування оперативної закупки як засобу отримання інформації про злочини, пов'язані зі збутом наркотичних засобів: детально аналізує законодавчі та теоретичні підходи в частині уточнення мети оперативної закупки; висловлює рекомендації щодо підбору та залучення понять; обґрунтовує твердження про те, що існуючий порядок проведення та фіксації результатів оперативної закупки породжує ряд сумнівів; алгоритм дій оперативних працівників та інших учасників оперативної закупки, який застосовується на практиці, певною мірою суперечить сутності даного ОРЗ; фіксація результатів оперативної закупки в єдиному документі; необхідності розробки

тактичних прийомів проведення оперативної закупки, спрямованих на документування процедури отримання – передачі наркотичних засобів [9, с. 254].

С. Ю. Попов, досліджуючи питання ефективності здійснення оперативної закупки підрозділами кримінальної поліції доходить до висновку, що організація й тактика проведення оперативної закупки як оперативно-розшукового заходу та негласної слідчої (розшукової) дії потребують негайного перегляду та корегування з урахуванням розвитку інформаційних технологій та можливості їх використання у злочинній діяльності [10, с. 148].

Наведені позиції вчених дозволяють зробити висновок про те, що оперативно-розшукова діяльність хоч і відійшла на «умовний» другий план порівняно з негласними слідчими (розшуковими) діями, проте залишається незамінним та основним інструментом для первинного виявлення ознак злочинів, що готуються, збору розвідувальної інформації та формування достатніх правових підстав для подальшого законного проведення НСРД.

Наукові напрацювання вчених процесуалістів та криміналістів переважно стосувалися дослідження підстав та порядку проведення НСРД як окремих самостійних досліджень, так і комплексних в рамках методик розслідування окремих видів злочинів. Означена проблематика опрацьовувалася на рівні наукових статей та дисертаційних/монографічних досліджень.

Так, О.Б. Сибаль, висвітлюючи кримінально-правовий аспект контролю за вчиненням злочину зауважує, що форми такого контролю (... оперативна закупка...) уособлюють собою правомірну процесуальну діяльність, в рамках якої працівники правоохоронних органів здійснюють нагляд за конкретним кримінальним правопорушенням, у формі супроводження його вчинення (здійснюється з відома та припиняється в певний конкретний момент). Основні зусилля спрямовані на досягнення суспільно корисної мети – документування факту вчинення правопорушення та викриття особи, яка його вчинила [11, с. 337].

Г.Р. Крет, досліджуючи нормативне закріплення та практику проведення контролю за вчиненням злочину, детально аналізує питання щодо вимог та змісту постанови прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину, наводить позиції ЄСПЛ, що розкривають питання поліцейського підбурювання та оцінки судами таких обставин, фіксації ходу та результатів контролю за вчиненням злочину, залучення осіб до конфіденційного співробітництва [12, с. 132].

В.П. Кушпін та І.І. Циліурік, досліджуючи питання контролю за вчиненням злочину як одного із видів НСРД, визначають сутність оперативної закупки, надають рекомендації щодо змісту плану проведення оперативної закупки, висловлюють рекомендацію щодо розробки спеціального міжвідомчого нормативно-правового акта, що розкриватиме порядок організації та проведення контролю за вчиненням злочину та його складових [13, с. 94].

С.Б. Фомін, досліджуючи проблеми нормативного регулювання контролю за вчиненням злочину, вивчає питання щодо основних етапів проведення оперативної закупки, висловлюється стосовно рішення про виготовлення задалегідь ідентифікованих (помічених) засобів в ОРД та у кримінальному провадженні, залучення незаінтересованих осіб (понятих), які б могли підтвердити законність проведеного заходу у суді, постанови прокурора про проведення контролю. Висловлюється щодо необхідності прийняття спеціального закону, який

би визначав порядок проведення контрольованої поставки, контрольованої та оперативної закупки, спеціального слідчого експерименту, імітування обстановки злочину в кримінальному провадженні, що підсилить законність їх здійснення в сучасній правозастосовній практиці [14, с. 216].

М.В. Багрій, досліджуючи імітування обстановки злочину, як окрему форму контролю за вчиненням злочину, проводить розмежування цієї НСРД з іншими формами контролю за вчиненням злочину, визначає його місце в системі НСРД. В процесі дослідження автор здійснює ґрунтовний аналіз сукупності ознак, властивих зазначеній формі контролю за вчиненням злочину, акцентуючи увагу на доцільності розроблення нормативно-правового акта, який врегулюватиме процесуальний порядок прийняття рішення, проведення та фіксацію результатів імітування обстановки вчинення злочину [15, с. 369].

Переважна більшість авторів, позиції яких нами наведено, занепокоєні недосконалістю правового регулювання та його наслідками для законності проведення НСРД. Це безпосередньо пов'язано з ризиком порушення прав людини та визнанням отриманих фактичних даних недопустимими доказами у суді. Спостерігається однотайність щодо необхідності розробки та прийняття спеціального нормативно-правового акта (міжвідомчого акта, спеціального закону), який би чітко, детально та уніфіковано врегулював: порядок організації та проведення різних форм контролю за вчиненням злочину; процедуру прийняття рішення про проведення НСРД.; фіксацію результатів та їх подальше використання в якості доказів у кримінальному провадженні, що сприятиме удосконаленню механізмів документування злочинів.

Р.В. Тарасенко, досліджуючи недоліки положень ч. 3 ст. 271 КПК України та їхній вплив на стан проведення оперативних закупок, констатує, що «положення чинного КПК України, які визначають порядок та умови проведення контролю за вчиненням злочину, негативно вплинули на ефективність проведення оперативних закупок, що виразилося у стрімкому зменшенні їх кількості після 2012 року». На думку автора, основна проблема полягає у їхній суперечливості та неоднозначному розумінні слідчими, прокурорами та суддями. На підставі аналізу національної та міжнародної судової практики, а також опитування практичних працівників правоохоронних органів Р.В. Тарасенко наводить рекомендації, спрямовані на вдосконалення положень КПК України в частині більш чіткого регламентування положень, які конкретизують заборону провокувати (підбурювати) особу під час підготовки та проведення заходів з контролю за вчиненням злочину. Окремо автор наводить ознаки підбурювання; підстави, що свідчать про намір вчинити злочин незалежно від впливу з боку працівників поліції; характерні дії, що можуть підбурювати особу на вчинення злочину; критерії відмежування правомірних дій працівників поліції при проведенні оперативної закупки від неправомірних [16, с. 108].

Аналіз судової практики, здійснений О.М. Пупініним та М.В. Кривоносом на предмет узагальнення вимог, що пред'являються до проведення оперативних закупок як форми контролю за вчиненням злочину, має вагомое значення для правозастосовної діяльності Національної поліції, оскільки прямо вказує на системні недоліки в організації та проведенні оперативної закупки як форми контролю за вчиненням злочину. Проведене дослідження підтверджує, що типові помилки, яких припускаються слідчі та працівники оперативних

підрозділів, призводять до порушення вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Результатом цих помилок є визнання судами результатів оперативних закупок недопустимими доказами, що у свою чергу веде до ухвалення виправдувальних вироків. Це нівелує всі зусилля правоохоронних органів, особливо при документуванні протиправної діяльності організованих форм злочинності. Дослідження О.М. Пупиніна та М.В. Кривоноса є важливим науково-практичним застереженням для правоохоронної системи, що вимагає негайної корекції практики організації та проведення оперативних закупок з метою забезпечення законності та надійності доказової бази в кримінальному провадженні [17, с. 93].

М.О. Волошина, аналізуючи особливості проведення контролюваної та оперативної закупки у протидії організованій злочинності на ринку підакцизних товарів, доходять до висновку, що злочини у цій сфері часто вчиняються організованими групами та мають латентний характер. Пропонує застосовувати оперативну закупку, як форму контролю за вчиненням злочину, незалежно від тяжкості правопорушення, що дозволить своєчасно виявляти та припиняти функціонування злочинних схем на ранніх етапах, що є необхідною умовою для притягнення до кримінальної відповідальності не тільки виконавців, а й організаторів [18, с. 29–30]. Позиція вченої є доволі аргументованою та своєчасною враховуючи масштаби поширення організованих форм злочинності.

Є.В. Горобець у дисертаційному дослідженні «Оперативно-розшукове забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності» комплексно досліджує роботу оперативних підрозділів у цій сфері. Основна увага автора приділена формулюванню поняття та змісту оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності; характеристиці процесу розслідування як об'єкта оперативно-розшукового забезпечення; визначенню основних напрямів залучення та функціональній спрямованості оперативних підрозділів під час здійснення стратегічного та тактичного планування розслідування кримінальних проваджень; розробленню класифікації матеріалів оперативно-розшукової діяльності, які використовуються як приводи та підстави початку кримінальних проваджень; оптимізації забезпечення безпеки учасників кримінального провадження. Крім цього автором удосконалено положення щодо інформаційно-аналітичної підтримки оперативними підрозділами розслідування кримінальних проваджень, а також положення щодо організації розшуку підозрюваних у частині визначення основних напрямів планування такої діяльності, формування типового алгоритму дій, спрямованого на розшук підозрюваного [19, с. 25].

Важливе значення для формування загальних основ організації та проведення оперативних закупок при документуванні протиправної діяльності організованих злочинних об'єднань має кандидатська дисертація Д.В. Головіна «Проведення контролю за вчиненням злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів». Основна увага в роботі приділена розкриттю сутності та змісту проведення контролю за вчиненням злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів у світлі рішень Європейського суду з прав людини з акцентом на уникненні провокації (підбурювання) особи на вчинення злочину з метою його подальшого викриття. Придільено увагу аналізу норма-

тивно-правових актів, що регламентують проведення контролю за вчиненням злочинів у цій сфері, а також формам взаємодії органів досудового розслідування з оперативними та іншими підрозділами під час підготовки та проведення контролю за вчиненням злочину. Проведена робота в частині пошуку шляхів удосконалення механізму використання відомостей, одержаних під час проведення контролю за вчиненням злочинів, як доказів у кримінальному провадженні, а також напрямів забезпечення безпеки осіб, які залучаються до проведення зазначеного НСРД. Особливу увагу приділено удосконаленню алгоритмів проведення оперативної закупки наркотичних засобів та психотропних речовин при їх «безконтактному» збуті, а також залученню сучасних технологій для документування незаконних дій правопорушників [20, с. 76]. Таким чином, дисертаційна робота Д.В. Головіна закладає надійне підґрунтя для подальшого вдосконалення організаційно-правових основ проведення оперативних закупок, використання отриманих при її проведенні доказів у кримінальному провадженні, що підвищує ефективність правоохоронної діяльності Національної поліції.

Т.І. Гук у дисертації на тему «Проведення контролю за вчиненням злочину: національний досвід та європейські стандарти» детально аналізує теоретичні та прикладні проблеми контролю за вчиненням злочину, як окремого виду НСРД. Проведене вченим дослідження є синергією між національною практикою проведення НСРД та європейськими стандартами, пропонуючи конкретні механізми для посилення законності проведення контролю за вчиненням злочину (через аналіз сутності та змісту контролю за вчиненням злочину, «дискредитації доказів» та підходів до визнання доказів недопустимими, вирішення проблем використання результатів НСРД у кримінальному провадженні) та захисту прав людини від необґрунтованої провокації (розроблено концепцію непрямой провокації злочину, визначено та систематизовано Європейські стандарти проведення контролю за вчиненням злочину з урахуванням практики ЄСПЛ) [21, с. 112].

В.В. Комашко у дисертаційному дослідженні на тему «Правові та організаційні основи контролю за вчиненням злочину» обґрунтовує необхідність створення теоретичної моделі діяльності суб'єктів досудового розслідування, що дозволить не лише описати існуючі механізми взаємодії та прийняття рішень, а й систематизувати та оптимізувати правові та організаційні основи проведення контролю за вчиненням злочину. Теоретичні напрацювання вченого є корисними для вироблення алгоритмів дій слідчого та працівників оперативних підрозділів при підготовці та проведенні оперативної закупки в рамках документування протиправної діяльності організованих злочинних об'єднань [22, с. 106].

Таким чином, слід зазначити, що в науковій літературі неодноразово досліджувались питання організації та проведення оперативних закупок при документуванні протиправної діяльності організованих злочинних угруповань як в контексті управлінської діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів так і з точки зору планування та проведення окремих оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні.

Висновки. Отже, аналіз рівня теоретичної розробленості вказаної проблематики дозволив виокремити сукупність наукових праць, які охоплюють в собі найважливіші питання правового, організаційного, тактичного, процесуального та криміналістичного забезпе-

чення планування та проведення оперативних закупок при документуванні протиправної діяльності, що охоплюється науками оперативно-розшукової діяльності, кримінального процесу та криміналістики. Серед наукових праць слід виділити дослідження, присвячені висвітленню питань оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень; недоліків нормативного регулювання підстав і порядку проведення негласних слідчих (розшукових) дій взагалі та контролю за вчиненням злочину зокрема; особливостей застосування оперативної закупки як засобу отримання інформації про злочини, що готуються; змісту сутності оперативної закупки та планування її проведення, фіксації ходу та результатів її проведення, залучення осіб до конфіденційного співробітництва з правоохоронними

органами; поліцейського підбурювання та недопущення провокації злочину у світлі рішень Європейського суду з прав людини; оптимізації правових та організаційних основ проведення контролю за вчиненням злочину.

Перспективою подальших наукових розвідок є продовження ґрунтовних досліджень щодо порядку та тактики проведення НСРД, застосування технічних засобів та спеціальних знань при документуванні протиправної діяльності організованих злочинних об'єднань, механізму протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними об'єднаннями та її нейтралізації, особливостей документування організованих злочинних груп та злочинних об'єднань до складу яких входять військові, на деокупованих територіях та територіях, наближених до ведення активних бойових дій.

Список використаних джерел

1. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 № 3341-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text> (дата звернення: 05.02.2026)
2. Бусол О.Ю. Організована злочинність в Україні: стан і проблеми реалізації державної політики у сфері протидії цьому явищу. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 2(18). С. 60–71.
3. Трансформація організованої злочинності в умовах війни. *Міністерство внутрішніх справ України: сайт*. 23.07.2025. URL: <https://mvs.gov.ua/news/transformacia-organizovanoyi-zlocinnosti-v-umovah-viini> (дата звернення: 05.02.2026)
4. Комашко В., Шамара О. Реформування системи органів боротьби з організованою злочинністю: проблеми законодавчого врегулювання, через призму євроатлантичної інтеграції України. *Протидія організованій злочинності: проблеми теорії та практики: матеріали регіонального наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 03 груд. 2021 р.)*. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2021. С. 45–54.
5. Павленко С.О. Аналіз сучасного стану наукових досліджень проблем оперативно-розшукової тактики. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 2 (107). С. 105–122.
6. Мороз В.П., Чаплинський К.О., Богуславський М.Г., Волошина М.О. Протидія організованій злочинності в Україні: сучасність та перспективи: монографія. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 236 с.
7. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків: Арсіс, 2007. 576 с.
8. Іскендеров Е.Ф., Погорецький М.М. Щодо визначення поняття та змісту оперативно-розшукового забезпечення реалізації кримінальних процесуальних гарантій сторони обвинувачення. *Вісник кримінального судочинства*. 2022. № 1–2. С. 19–40. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2022.1-2/19-40>
9. Томин С. В. Особливості застосування оперативної закупки як засобу отримання інформації про злочини, пов'язані зі збутом наркотичних засобів. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 60. С. 253–259.
10. Попов С.Ю. Ефективність здійснення оперативної закупки підрозділами кримінальної поліції за сучасного нормативно-правового регулювання. *Вісник ХНУВС*. 2016. № 3 (74). С. 144–151.
11. Сибаль О.Б. Контроль за вчиненням злочину: кримінально-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 337–342. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-3/81>
12. Крет Г.Р. Контроль за вчиненням злочину: нормативне закріплення та практика проведення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021. № 51. С. 132–136. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.51.26>
13. Кушніт В. П., Цилорик І. І. Контроль за вчиненням злочину як один із видів негласних (слідчих) розшукових дій. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2019. Вип. 23. С. 93–97. DOI: <https://doi.org/10.23939/law2019.23.093>
14. Фомін С.Б. Проблеми нормативного регулювання контролю за вчиненням злочину. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 5. Т. 1. С. 216–223.
15. Багрій М.В. Імітування обстановки злочину: поняття, зміст, місце у системі негласних слідчих (розшукових) дій. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 4. С. 369–372.
16. Тарасенко Р.В. Недоліки ч. 3 ст. 271 КПК України та їхній вплив на стан проведення оперативних закупок. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 2. С. 107–115.
17. Пупинін О. М., Кривонос М. В. Аналіз судової практики на предмет узагальнення вимог, що пред'являються до проведення оперативних закупок як форми контролю за вчиненням злочину. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка*. 2025. № 1. С. 83–98. DOI: [10.32782/2786-9156.109.1.83-98](https://doi.org/10.32782/2786-9156.109.1.83-98)
18. Волошина М.О. Контрольована та оперативна закупка: особливості застосування щодо протидії організованій злочинності на ринку піддакцизних товарів. *Протидія організованій злочинності: проблеми теорії та практики: матеріали регіон. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 03 груд. 2021 р.)*. Дніпро: ДДУВС, 2021. С. 27–31.
19. Горобець Є. В. Оперативно-розшукове забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності: дис. ... докт. філос.: 081 – Право. Одеса, 2024. 232 с.
20. Головін Д.В. Проведення контролю за вчиненням злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: дис. ... докт. філос.: 081 – Право. Одеса, 2021. 210 с.

21. Гук Т.І. Проведення контролю за вчиненням злочину: національний досвід та європейські стандарти: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2025. 202 с.
22. Комашко В. В. Правові та організаційні основи контролю за вчиненням злочину : дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2016. 226 с.

References

1. Pro orhanizatsiino-pravovi osnovy borotby z orhanizovanoiu zlochynnistiu [On the organizational and legal foundations of the fight against organized crime]: Zakon Ukrainy vid 30.06.1993 № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text> [in Ukrainian]
2. Busol, O.Iu. (2019). Orhanizovana zlochynnist v Ukraini: stan i problemy realizatsii derzhavnoi polityky u sferi protydii tsomu yavvyshchu [Organized crime in Ukraine: status and problems of implementing state policy in the field of countering this phenomenon]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav.* № 2(18). S. 60–71. [in Ukrainian]
3. Transformatsiia orhanizovanoi zlochynnosti v umovakh viiny [Transformation of organized crime in wartime]. *Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy: sait.* (2025). URL: <https://mvs.gov.ua/news/transformaciia-organizovanoyi-zlochinnosti-v-umovax-viiny> [in Ukrainian]
4. Komashko, V., Shamara, O. (2021). Reformuvannia systemy orhaniv borotby z orhanizovanoiu zlochynnisti: problemy zakonodavchoho vrehuliuvannia, cherez pryzmu evroatlantychnoi intehtatsii Ukrainy [Reforming the system of bodies combating organized crime: problems of legislative regulation, through the prism of Ukraine's Euro-Atlantic integration]. *Protydiia orhanizovani zlochynnosti: problemy teorii ta praktyky: materialy rehionalnoho nauk.-prakt. seminaru* (m. Dnipro, 03 hrud. 2021 r.). Dnipro: Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav. S. 45–54. [in Ukrainian]
5. Pavlenko, S.O. (2018). Analiz suchasnoho stanu naukovykh doslidzhen problem operatyvno-rozshukovoi taktyky [Analysis of the current state of scientific research on the problems of operational and investigative tactics]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav.* № 2 (107). S. 105–122. [in Ukrainian]
6. Moroz, V.P., Chaplynskyi, K.O., Bohuslavskyi, M.H., Voloshyna, M.O. (2023). Protydiia orhanizovani zlochynnosti v Ukraini: suchasnist ta perspektyvy [Countering Organized Crime in Ukraine: Current Situation and Prospects]: monohrafiia. Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav [in Ukrainian]
7. Pohoretskyi, M. A. (2007). Funktsionalne pryznachennia operatyvno-rozshukovoi diialnosti u kryminalnomu protsesi [Functional purpose of operational and investigative activities in criminal proceedings]: monohrafiia. Xarkiv : Arsis [in Ukrainian]
8. Iskenderov, E.F., Pohoretskyi, M.M. (2022). Shchodo vyznachennia poniattia ta zmistu operatyvno-rozshukovoho zabezpechennia realizatsii kryminalnykh protsesualnykh harantii storony obvynuvachennia [Regarding the definition of the concept and content of operational and investigative support for the implementation of criminal procedural guarantees of the prosecution]. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva.* № 1–2. S. 19–40. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2022.1-2/19-40> [in Ukrainian]
9. Tomy, C. V. (2011). Osoblyvosti zastosuvannia operatyvnoi zakupyky yak zasobu otrymannia informatsii pro zlochyny, poviazani zi zbutom narkotychnykh zasobiv [Features of the use of operational procurement as a means of obtaining information about crimes related to the sale of narcotic drugs]. *Aktualni problemy derzhavy i prava.* Vyp. 60. S. 253–259. [in Ukrainian]
10. Popov, S.Iu. (2016). Efektyvnist zdiisnennia operatyvnoi zakupyky pidrozdilamy kryminalnoi politzii za suchasnoho normatyvno-pravovoho rehuliuvannia [The effectiveness of operational procurement by criminal police units under modern regulatory and legal regulations]. *Visnyk KhNUVS.* No 3 (74). S. 144–151. [in Ukrainian]
11. Sybal, O.B. (2020). Kontrol za vchynenniam zlochynu: kryminalno-pravovyi aspekt [Control over the commission of a crime: criminal law aspect]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal.* № 3. S. 337–342. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-3/81> [in Ukrainian]
12. Kret, H.R. (2021). Kontrol za vchynenniam zlochynu: normatyvne zakriplennia ta praktyka provedennia [Control over the commission of a crime: regulatory framework and practice]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia.* № 51. S. 132–136. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.51.26> [in Ukrainian]
13. Kushpit, V. P., Tsyliuryk, I. I. (2019). Kontrol za vchynenniam zlochynu yak ody, iz vydiv nehlasnykh (slidchykh) rozshukovykh dii [Control over the commission of a crime as one of the types of covert (investigative) detective actions]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Seria : Yurydychni nauky.* Vyp. 23. S. 93–97. DOI: <https://doi.org/10.23939/law2019.23.093> [in Ukrainian]
14. Fomin, S.B. (2017). Problemy normatyvnoho rehuliuvannia kontroliu za vchynenniam zlochynu [Problems of regulatory regulation of crime control]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava.* Vyp. 5. T. 1. S. 216–223. [in Ukrainian]
15. Bahrii, M.V. (2015). Imituvannia obstanovky zlochynu: poniattia, zmist, mistse u systemi nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii [Imitation of the crime scene: concept, content, place in the system of covert investigative (detective) actions]. *Porivnialno-analitychne pravo.* Vyp. № 4. S. 369–372. [in Ukrainian]
16. Tarasenko, R.V. (2018). Nedoliky ch. 3 st. 271 KPK Ukrainy ta yikhni vplyv na stan provedennia operatyvnykh zakupok [Disadvantages of Part 3 of Article 271 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine and their impact on the state of operational procurement]. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva.* № 2. S. 107–115. [in Ukrainian]
17. Pupyin, O. M., Kryvonos, M. V. (2025). Analiz sudovoi praktyky na predmet uzahalennia vymoh, shcho prediavlaiutsia do provedennia operatyvnykh zakupok yak formy kontroliu za vchynenniam zlochynu [Analysis of judicial practice to generalize the requirements for conducting operational procurement as a form of control over the commission of a crime]. *Visnyk Luhanskoho navchalno-naukovoho instytutu imeni E.O. Didorenka.* № 1. S. 83–98. DOI: [10.32782/2786-9156.109.1.83-98](https://doi.org/10.32782/2786-9156.109.1.83-98) [in Ukrainian]

18. Voloshyna, M.O. (2021). Kontrolovana ta operatyvna zakupka: osoblyvosti zastosuvannya shchodo protydiv orhanizovani zlochynnosti na rynku pidaktsyzykh tovariv [Controlled and operational procurement: features of application in combating organized crime in the excisable goods market]. *Protydiva orhanizovani zlochynnosti: problemy teorii ta praktyky*: materialy rehion. nauk.-prakt. seminaru (m. Dnipro, 03 hrudnia 2021 r.). Dnipro: DDUVS, S. 27–31. [in Ukrainian]

19. Horobets, Ye.V. (2024). Operatyvno-rozshukove zabezpechennia rozsliduvannia kryminalnykh provadzhen shchodo orhanizovanykh form zlochynnoi diialnosti [Operational and investigative support for the investigation of criminal proceedings concerning organized forms of criminal activity]: dys. ... dokt. filos.: 081-Pravo. Odesa [in Ukrainian]

20. Holovin, D.V. (2021). Provedennia kontroliu za vchynenniam zlochyniv u sferi obihu narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rechovyn, yikh analogiv abo prekursoriv [Monitoring the commission of crimes in the field of trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors]: dys. ... dokt. filos.: 081-Pravo. Odesa [in Ukrainian]

21. Huk, T.I. (2025). Provedennia kontroliu za vchynenniam zlochynu: natsionalnyi dosvid ta yevropeiski standarty [Conducting control over the commission of a crime: national experience and European standards]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Irpin [in Ukrainian]

22. Komashko, V. V. (2016). Pravovi ta orhanizatsiini osnovy kontroliu za vchynenniam zlochynu [Legal and organizational foundations of control over the commission of a crime] : dys. ... kand. yuryd. nauk. Odesa [in Ukrainian]

Pupynin Oleksandr,

Postgraduate Student at the Department of Operational and Investigative Activities and Information Security
(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5690-6552>

STATE OF SCIENTIFIC DEVELOPMENT OF PROBLEMS OF PROCUREMENT OF OPERATIONAL PURCHASES IN DOCUMENTATION OF ANTI-GOVERNMENT ACTIVITIES OF ORGANIZED CRIMINALS OF THE UNITED STATES

The article provides a thorough analysis of the scientific development of the problems of using operational procurement as a key and effective means of documenting the illegal activities of organized criminal groups.

It is proven that, despite the significant contribution of domestic scientists to the study of the general provisions of crime control and counteraction to organized crime, the specifics of the organization, tactics and procedural design of operational procurement specifically when documenting organized criminal groups remain insufficiently studied, which confirms the high relevance of the current scientific research.

A number of systemic problems have been identified that hinder the effective fight against organized criminal groups, which are characterized by professionalism, latency and transnational nature: legal uncertainty of operational and investigative measures, which creates significant difficulties with the use of materials of operational and investigative activities as admissible evidence in criminal proceedings; imperfection of the procedures for conducting operational procurement, which, according to the analysis of judicial practice, leads to a violation of the requirements of the Convention for the Protection of Human Rights and, as a result, to the recognition of evidence as inadmissible and the adoption of acquittals; the need to improve the tactics of its implementation through the development of information technologies.

The scientific position is highlighted on the need to review and adjust tactical techniques and develop and adopt a special interdepartmental regulatory legal act (or law), which would clearly and uniformly regulate the procedure for organizing, conducting, recording results and using evidence obtained during the control of the commission of a crime.

The need to improve scientific and practical recommendations for law enforcement agencies aimed at increasing the legality, evidentiary reliability and systemic effectiveness of the use of operational procurement in combating organized crime is proven.

Key words: criminal proceedings, covert investigative (search) actions, control over the commission of a crime, operational procurement, evidence.

Дата першого надходження статті до видання: 20.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 11.05.2026